

Stöd för egenkontroll

I detta stöd för egenkontroll har Länsstyrelsen Värmland sammanställt vad som kan anses vara minimikraven på vad en enligt Miljöbalken tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet behöver hantera och dokumentera.

Syftet med egenkontrollen är att tydliggöra vad verksamheten har för miljöpåverkan, hur uppföljning ska ske och på vilket sätt påverkan kan minimeras. Verksamhetsutövaren ska kunna visa tillsynsmyndigheten hur egenkontrollen fungerar och på begäran ge in ett kontrollprogram.

Det är verksamhetsutövarens ansvar att se till att alla anställda i den egna organisationen, och även underentreprenörer, känner till kontrollprogrammet.

I 26 kap. 19 § miljöbalken och förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll beskrivs vem som berörs av kraven.

26 kap. § 19 Miljöbalken

Den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön ska fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar.

Den som bedriver sådan verksamhet eller vidtar sådan åtgärd ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön.

Den som bedriver sådan verksamhet skall lämna förslag till kontrollprogram eller förbättrande åtgärder till tillsynsmyndigheten, om tillsynsmyndigheten begär det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om kontrollen.

1. Allmänna uppgifter

Generella uppgifter bör anges för att identifiera vilken verksamhet egenkontrollprogrammet omfattar såsom

- Anläggningens namn
- Anläggningsnummer
- Verksamhetsutövare och tillståndshavare (VU)
- Organisationsnummer
- Tillsynsmyndighet
- Fastighetsbeteckning(ar)
- Karta med koordinatsatta gränser för verksamhetsområde

2. Revidering av dokumentation

När kontrollprogrammet eller tillhörande dokument ändras bör de tidigare versionerna arkiveras i minst fem år (jmf straffbestämmelserna i 29 kap §1-9 miljöbalken och kap. 35 §1 punkt 2 Brottsbalken). Se även 5 § Naturvårdsverkets föreskrifter (2000:15) om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter.

Genom att ha en noggrann revisionshantering kan ni visa att verksamheten följt miljöbalkens bestämmelser.

Beskriv till exempel:

- Revisionshistorik för ingående dokument
- Vem som är ansvarig för att uppdatering och arkivering sker.

3. Ansvarsfördelning

4 § Egenkontrollförordningen

Det ska finnas en fastställd och dokumenterad fördelning av det organisatoriska ansvaret för de frågor som gäller för verksamheten enligt

- 1. miljöbalken*
- 2. föreskrifter som meddelats med stöd av miljöbalken samt*
- 3. domar och beslut.*

Fördelningen av det organisatoriska ansvaret bör innebära en fördelning av arbetsuppgifter så långt ut i organisationen som det är lämpligt.

Den person som har tilldelats ansvar ska ha den kunskap, de befogenheter och resurser som krävs.

Dokumentet ska vara fastställt, vilket innebär att det ska vara beslutat av VD/styrelse. Även om VD har ansvaret för miljöfrågorna ska dokumentation finnas. Detsamma gäller småföretag med en eller få anställda.

Paragrafen är straffsanktionerad enligt 12 kap. 1 § Förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Beskriv till exempel:

- Vem som har miljöansvaret enligt 4 § Egenkontrollförordningen (funktion eller en namngiven person).
- Fördelning av det organisatoriska ansvaret.
- Bifoga kopia av beslut som styrker fastställande.

4. Tillstånd, anmälan och efterlevnad

Efter tillståndsprövning eller anmälan har en myndighet beslutat att verksamheten får bedrivas på ett visst sätt med begränsningar och försiktighetsmått. Det är av största vikt att innehållet i tillståndsbesluten följs och därför måste alla i organisationen känna till innehållet i sådana dokument. Överträdelser av tillstånd eller andra föreskrivna försiktighetsmått är straffsanktionerat i 29 kap. § 1-9 miljöbalken.

Beskriv till exempel:

- Alla gällande och aktuella tillståndsbeslut för verksamheten (diarienummer, beslutsdatum, vad beslutet gäller och dess villkor).
- Eventuella beslut om anmälningspliktig verksamhet

- Redogörelse av hur gällande villkor kontrolleras och efterlevs.
- Hur det klargörs om underhållsåtgärder och ändringar är tillstånds- eller anmälningsskyldiga eller inte.
- När kommunikation ska ske med tillsyns-, eller tillståndsmyndighet.

5. Kunskap och utbildning

Kunskapskravet, 2 kap. 2 § Miljöbalken

”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.”

Kunskapskravet innebär att verksamheten ska ha den kunskap som krävs för att veta vilken påverkan verksamheten har på människors hälsa och miljön. I detta innefattas teknisk, miljömässig och juridisk kunskap.

5.1 Teknisk kunskap

Att i den dagliga skötseln ha kunskap om den tekniska utrustningen och dess prestandaegenskaper är viktigt. Det gäller att kunna sköta anläggningen utan att överträda villkoren i tillståndet och kunna förstå vilken påverkan verksamheten kan få på människors hälsa och miljön i olika situationer.

Beskriv till exempel:

- Vilken teknisk kunskap som krävs för att underhålla och sköta verksamheten.
- Hur anställda ska hålla sig informerade om teknikutvecklingen i branschen.
- Hur nyanställda ska utbildas.

5.2 Miljömässig kunskap

För att förstå vilken påverkan verksamheten har på miljön och dess naturvärden, och vilken typ av undersökningar som kan behövas för att undersöka miljöpåverkan, krävs grundläggande kunskaper i hur verksamheten påverkar omgivande miljö.

Beskriv till exempel:

- Hur verksamheten skaffar sig den miljömässiga kunskap som krävs för att förstå vilken påverkan verksamheten har på miljön och dess naturvärden.
- Hur anställda ska hålla sig informerade om den påverkan verksamheten har på miljön och dess naturvärden.
- Hur nyanställda ska utbildas om den påverkan verksamheten har på miljön och dess naturvärden.

5.3 Juridisk kunskap

Verksamhetsutövaren ska ha kunskap om de delar i miljöbalken och dess föreskrifter som berör verksamheten. När det gäller miljöbalken och dess föreskrifter sker hela tiden förändringar som det är viktigt att få vetskap om.

Beskriv till exempel:

- Hur verksamheten ska hålla sig uppdaterad i miljöbalken och dess föreskrifter.
- Hur tillsynsbeslut hålls tillgängliga.

6. Undersökning av risker

6 § Egenkontrollförordningen

Verksamhetsutövaren ska fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt. Resultatet av undersökningar och bedömningar ska dokumenteras.

Riskbedömningen ska dokumenteras och avse både normal drift och eventuell driftstörning.

Beskriv till exempel:

- Hur ni i verksamheten fortlöpande och systematiskt genomför och uppdaterar den riskanalys som beskriver vad som kan inträffa vid olika skadehändelser.
- Vilka kompetenser och funktioner som ska vara delaktiga vid framtagandet och uppdatering av riskanalysen.
- Hur ni ska hantera resultatet av riskanalysen genom t.ex. säkerhetshöjande åtgärder.

7. Kontroll av miljöpåverkan

26 kap. 19 § Miljöbalken

Verksamhetsutövaren ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön.

Verksamhetsutövare kan välja att genomföra nödvändiga undersökningar på egen hand eller med hjälp av exempelvis en konsult.

Beskriv till exempel:

- Hur det utifrån de lokala förhållandena avgörs vilken typ av återkommande miljöundersökningar som kan vara aktuella.
- Hur frekvent undersökningar avses genomföras och av vem.

8. Förebyggande kontroller och undersökningar

2 kap. 3 § Miljöbalken.

Försiktighetsprincipen och Bästa möjliga teknik,

”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.”

Beskriv till exempel:

- Hur planering sker av verksamheten för att motverka olägenhet för miljön, till exempel optimering av interna transporter mm
- Hur bästa möjliga teknik används för att motverka olägenhet för miljön.

8.2 Undersökningar, mätningar och beräkningar

26 kap. 19 § Miljöbalken

”Verksamhetsutövaren ska fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller påverkan på miljön.”

2 och 5 § Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2000:15) om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter

Verksamhetsutövaren ska dokumentera a) syftet med mätningarna, b) mätresultaten, c) de tekniska egenskaperna hos mätanordningar, provtagningsutrustning, givare och andra liknande tekniska anordningar för mätning och provtagning som används enligt 3 §, d) de tekniska förhållanden som omger mätningarna, e) de metoder för mätning, provtagning och analys som använts och f) tid och plats för mätningarna. Dokumentationen ska sparas i fem år.

En överträdelse av 5 § naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2000:15) är straffsanktionerad enligt 12 kap 4§ Förordning (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Beskriv till exempel:

- Vilka undersökningar, mätningar och beräkningar som görs i syfte att tillse att tillståndets omfattning samt villkor efterlevs.
- Schema för löpande och periodiserad kontroll

8.3 Driftinstruktioner och skötselrutiner

5 § Egenkontrollförordningen

”Verksamhetsutövaren ska ha rutiner för att fortlöpande kontrollera att utrustning m.m. för drift och kontroll hålls i gott skick, för att förebygga olägenheter för människors hälsa och miljön. Det som föreskrivs i första stycket ska dokumenteras”.

En överträdelse av detta är straffsanktionerad enligt 12 kap 2§ förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Beskriv till exempel:

- Förteckning över aktuella driftinstruktioner samt mallar för dokumentation och journalföring och var dessa finns.
- Hur aktuella driftinstruktioner ska tillgängliggöras för personalen vid sådana anläggningar där driftinstruktioner behövs.

8.4 Driftstörningar

6 § andra stycket egenkontrollförordningen

”Inträffar i verksamheten en driftstörning eller liknande händelse som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön, ska verksamhetsutövaren omgående underrätta tillsynsmyndigheten om detta”.

Störningar eller risk för störningar som kan leda till olägenheter för människors hälsa eller miljön ska omgående rapporteras till tillsynsmyndigheten. För de verksamheter där Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet finns en e-tjänst för rapportering på Länsstyrelsens webbplats.

Den skriftliga redogörelsen bör innehålla närmare information om händelseförloppet, bedömning av påverkan på människors hälsa och miljön samt vilka fortsatta åtgärder som behöver göras.

Beskriv till exempel:

- Rutinen när och hur driftstörningar fångas upp internt.
- Rutinen för incidentrapportering till tillsynsmyndighet, räddningstjänst med flera som kan vara berörda.

9. Kemikaliehantering

7 § första stycket Egenkontrollförordningen

Verksamhetsutövaren ska förteckna de kemiska produkter samt biotekniska organismer som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker från hälso- eller miljösynpunkt.

Paragrafen är straffsanktionerad enligt 12 kap 3§ Förordningen (2012:259) om miljöstraffsavgifter.

Beskriv till exempel:

- Kemikalieförteckning med namn på produkten, använda mängder per år och användningsområde samt varuinformationsblad.
 - Information om produktens hälso- och miljöskadlighet och produktens klassificering med avseende på hälso- och miljöfarlighet.
 - Uppmärkning av kemikaliebehållare
 - Lagringsplatser och invallning.
-

Gällande lagstiftning

Detta stöd utgår i huvudsak från följande lagstiftning:

- [Miljöbalken \(1998:808\)](#)
- [Förordningen \(1998:901\) om verksamhetsutövares egenkontroll, den s.k. ”Egenkontrollförordningen”](#)
- [Förordningen \(2012:259\) om miljöstraffavgifter](#)
- [Naturvårdsverkets föreskrifter \(NFS 2000:15\) om genomförande av mätningar och provtagningar i vissa verksamheter](#)
- [Naturvårdsverkets råd \(NFS 2001:2\) om egenkontroll \(pdf\)](#)

Exempel på övrig lagstiftning som verksamheten kan beröras av. Listan ska ej ses som komplett då det finns speciallagstiftning beroende av vilken verksamhet ni bedriver. Det är verksamhetsutövarens skyldighet att känna till och följa den.

- [Naturvårdsverkets föreskrifter \(NFS 2016:8\) om miljörapport](#)
- [Miljöprövningsförordning \(2013:251\)](#)
- [Miljöbedömningsförordning \(2017:966\)](#)
- [Förordning \(1998:899\) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd](#)
- [Förordning \(1998:940\) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken](#)
- [Vattenförvaltningsförordning \(2004:660\)](#)
- [Luftkvalitetsförordning \(2010:477\)](#)

Litteraturtips

[Naturvårdsverkets handbok 2001:3 ”Egenkontroll en fortlöpande process”](#)